

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petil-vrste, če se tiska enkrat . . . 16 h
. . . dvakrat . . . 14
. . . trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrščenja od petil-vrste po 10 h.
Oznaniila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petil-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 17. maja 1918.

Razglas.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 28. marca t. l. se vrši letošnje zborovanje Zavezine delegacije v prvi polovici meseca septembra v Ljubljani. Okrajna učiteljska društva morajo že sedaj skrbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. Po § 7. lit. e) odpošlje vsak Zavezin član (§ 4.) na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predsednike, oziroma od teh določene namestnike vseh posameznih deželnih organizacij (zvezam) učenjenih društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po dva delegata, s 100 do 200 članov po 3 delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan udeležiti se delegacijskega zborovanja. Mandati delegatov veljajo do izvolitve novih delegatov. — Zgoraj imenovani § 4. se glasi: K Zavezi lahko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih društev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva.

Prosimo cenjena društva, da se natančno ravna po določilih teh paragrafov.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoje poročilo.

Vodstvo Zaveze.

Quousque tandem.

To vprašanje zastavimo naši vladi in ljudskim zastopnikom. Besede pridejo od učiteljskih ustnic, ki se tresejo jeze in srda.

Ako hočejo v tem strašno hudem času naprtiti učiteljstvu kako delo, niso nikdar v zadregi: vedno najdejo pravo pot za to, četudi zahtevano opravilo večkrat ne pospešuje ugleda učitelja vzgojitelja in ni v skladu z njegovo častjo. Vsakdo izmed oblastnikov, ki ima po sedaj veljavnem šolskem zakonu vpliv na učiteljske življenjske uredbe, stavi nani zahteve, ki niso vselej v soglasju z njegovim poklicem, pri vsem tem pa narašča njegovo delo v šoli od dne do dne, je napornnejše in težavnejše.

Ako pa pride učitelj s svojimi zahtevami, govori gluhim ušesom, kvečjim ga hvalijo z zbranimi besedami za njegovo idealno delo v občno blaginjo in korist. Pripravljeni pa imajo tudi tisoč in tisoč

pomislekov in kažejo na zapreke, ki ovirajo zasedaj ali zavedno izpolnitev izraženih želja.

Taka je zadeva z zahtevo po dostojni, pravični in razmeram primerni plači. Vsi drugi stanovi, ki imajo stalne plače, dobivajo že zdavnaj draginjske doklade, ki se jim povišujejo od časa do časa; učitelja so pa pehali od dežele k državi in odtu zopet nazaj. Slednjič je posegla vmes državna zbornica in v naglici dovolila 70 mil. K. A sedaj je prišla stvar v roke birokratov; ti so si izmislili par ducatov razdeljevalnih klinčev, vršile so se najsubtilnejše poizvedbe, preden so bili deležni prispevka vsi bližnji in daljni sorodniki, vse Mieke, Francke in Nežike, ki jih podpirajo ali vzdržujejo s svojo plačo mnogobrojne suplente. In tako smo srečno prišli do tega, da so se nabavni prispevki, ki bi se bili morali razdeliti pred Božičem, izplačali v nekaterih deželah 4 mesece pozneje, po drugih pa še do danes ne. S katerim drugim stanom bi se drznili postopati tako brezobzirno? Slično se godi z draginjskimi dokladi, za leto 1918. Že meseca novembra 1917. so poslanec Teufel in tovariši po posredovanju učiteljskih organizacij vložili v državni zbornici predlog, ki naj bi zenačil učiteljstvo z uradništvom vsaj glede draginjskih doklad. Ker je priklopila beda v učiteljskih rodovih do vrhunca, in ker bi bil moral nameravani zakon stopiti v veljavo že s 1. januarjem 1918, bi bila morala zbornica poslancev vzeti predlog takoj v pretres. Toda ne: ležal je mesece po raznih predalih v državni zbornici, preden se je vladi videlo vredno, da se je začela pečati z njim in premišljevali, kje bo dobila pokritje. To pa je storila šele potem, ko so učiteljske organizacije zopet posegle vmes in spravile zadevo v tir. Stvar napreduje že sedaj tako počasi, da se bojimo, da se zavleče za več mesecev, preden pride do srečnega in uspešnega konca. Do srečnega? Proračunski odsek se je bil zedinil z vlado za plačevanje 50:50. Ali prišel je vmes nesrečni predlog poslanca Jarca, ki zavlačuje vso s tolikim trudom zgrajeno stavbo. Vlada je izjavila takoj, da je sprejeti Jarčev predlog ovira sankciji. Sedaj leži načrt v gosposki zbornici, kjer bo skušala vlada dobiti večino za svoj predlog. Če se ji posreči, pride predlog zopet v finančni odsek in od tod Bog ve kako spremenjen v zbornico poslancev. Ako se ta uda vladi in sprejme plačevanje 50:50, se bodo de-

želni zbori držali prvotnega sklepa in izjavili, da ne morejo izvršiti sankcioniranega zakona, ker nimajo sredstev. Tu je pač merosnična latinska prislovica: duobus certantibus tertius gaudet.

Enako se godi tudi drugim učiteljskim zahtevam. Več let sem zahteval učiteljstvo, da bi že vendar enkrat vlada končno naredila protekcijo pri oddaji učiteljskih služb, ki jo je uvedla po eni strani samopašnost po drugi brezmejna zlobnost političnih klik v posameznih deželah. A ne pomaga nič! Dolgo vrsto let prihajajo v učiteljskem stanju na površje nezmožni ljudje, ki jim ni mar napredka šolstva, še manj blaginje učiteljskega stanja, da so le dobri in marljivi priganjanci dotične politične svojati.

In preustrojitve šolstva? Koliko so že govorili ministrski predsedniki in naučni ministri o preustrojitvi šolstva bodisi pri razpravah o vladnih programih, bodisi pri utemeljevanju proračuna naučnega ministrstva, ali ob danih prilikah v naučnem odseku državne zbornice, a čez brezplodno besedičenje do uresničevanja zastavljenega programa še niso prišli, da ne govorim o tem, da bi se bili samo dotaknili in lotili sistema, po katerem je prirejeno naše sedanje šolstvo. Pod tem sistemom trpi naše šolstvo veliko škodo; stisnjeno v tesne oklepe se ne more razvijati in drži neprestano po strmini navzdol v svojo usodo.

Pa še nekaj je, kar je jako razburilo v zadnjem času vse avstrijsko učiteljstvo. Dne 26. februarja 1918. je predložila vlada državni zbornici zakonski načrt o reformi izobrazbe ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva. Vlada je prizadala s to predlogo učiteljstvu udarec, kakoršnega bi ne bili nikdar pričakovali od vlade, ki ima vedno polna usta hvale za učiteljevo delovanje in ne more nikdar dobiti dovolj lepih besed, če govori o zaslugah učiteljstva. Dolgo vrsto let zahtevamo reformo učiteljske izobrazbe v tem smislu, da vsposobi učitelja zrelostno izpričevalo, ki ga je pridobil na učiteljsku, za rednega slušatelja na vseučilišču. Mislili smo, da se nam uresniči sedaj ta stara naša zahteva, ker je to že vpeljano v nekaterih državah, po drugod se pa resno pečajo s to preustrojitvijo. Upali smo zannjo. Načrt noče v svoji brezobzirni kocepilji ničesar vedeti o tem, da bi se učiteljstvu odprla vrata na vseučilišče. Določa samo, da se pristopi k izpitu za glavnega učitelja le oni kan-

didat, ki se izkaže s potrdilom, da je kot izveden slušatelj 4 semestre poslušal predavanja na modroslovni fakulteti in se udeleževal vaj iz onih strok, iz katerih namerava položiti izpit, iz modroslovja in pedagogike, in da je med tem časom z uspehom obiskoval pedagoški vseučiliški seminar, kjer se vrše tudi praktične vaje. Te štiri semestre pa učitelj ne sme izvršiti takoj po zrelostnem ali sposobljenostnem izpitu, temveč še le po dovršenem izpitu za meščanske šole. Ta izpit je pa zopet odvisen od obiska kakkega tečaja za meščanske šole, h kateremu se ne bo pripuščal vsak učitelj: naprej mora napraviti sposobljenostni izpit za ljudske šole, potem se mora v svoji praksi posebno odlikovati in slednjič mora dokazati, da je sposoben za višjo strokovno izobrazbo. Šele kdor se po tem dvojnem prereševanju — da se pripusti k tečaju za meščanske šole in da položi sposobljenostni izpit za meščanske šole — spozna za sposobnega, temu se šele odpro vrata na učiteljske za 4 semestre kot izrednemu slušatelju.

Učiteljstvo se je vsestransko do najdrobnejših podrobnosti pečalo z reformo učiteljske izobrazbe. Nasproti vladni predlogi stavi svojo neomajno zahtevo, da se morejo učiteljskim absolventom, kakor absolventom drugih srednjih šol odpreti vseučilišča. Preustrojitev učiteljske izobrazbe v drugem smislu in v drugačni smeri ni napredek, temveč korak nazaj, ki si hujšega ne more izmisliti največji nasprotnik šole in ljudske izobrazbe.

Tako je vlada prevarila učiteljstvo tudi v tem pogledu. Odkar je v veljavi sedanji šolski zakon, se je že večkrat pokazalo, da nima vlada razumevanja za gmotni položaj, v katerem hira in umira učiteljstvo; imela je gluha ušesa, ko je prosilo učiteljstvo pomoči zoper neizprosne, brezobzirne in krivične politike v korporacijah, kjer odločujejo o njegovi usodi; s predlogo o reformi učiteljske izobrazbe pa je dokazala, da noče dvigniti, da, da se celo zoperstavlja višji učiteljski izobrazbi. Čudimo se temu tembolj, ker se ji pri taki preustrojitvi ni treba bati avtomatov; pa tudi stroški ne pridejo v poštev. V tem pogledu ji ne nasprotuje nobena vnanja sila, temveč le njene temne moči, ki vladajo v njej sami.

Zato stavi učiteljstvo vse svoje nade v državni zbor. Kakor se je ta hitro odločil in prisilil državo, da je iz lastnih sredstev dala učiteljstvu sicer majhne nabav-

LISTEK

Iz umetniškega sveta.

Slavnostna akademija Glasbene Matice
v proslavo spomina pokojnega dr. Janeza Evangelista Kreka.

Unionska dvorana, dne 18., 21. in 23. aprila 1918.

Krekova ideja o združenju Srbov, Hrvatov in Slovencev v samostojno državo, izražena v majniški deklaraciji, je našla v vseh poštenih slovenskih srcih, zlasti po njegovi nenadni smrti krepak odmev. Globoko je pronikla v vse sloje slovenskega naroda, oznanjajoč rešitev izpod tujega jarma, zahtevajoč pravico, obenem pa tudi plačilo za preganjanje nedolžnih, ki so si upali pokazati svojo narodno zavest. Sijajno je slovenski narod dokumentiral svojo zrelost, ko so narodne žene nabrale preko 200.000 pod-

pisov za majniško deklaracijo. Izročitev tega narodno - zgodovinskega dokumenta načelniku Jugoslovanskega kluba dr. Korošcu ostane vsakomur v neizbrisnem spominu.

In če se je odločila naša dična Glasbena Matica prirediti v počastitev spomina dr. Kreka slavnostno akademijo, je s tem storila eminentno kulturno narodno delo in je kronala svojeto letošnje koncertno sezono z diademom, ki se bo v njeni društveni kroniki večno blestel kot spomin na začetek prepoveda jugoslovanskih narodov. Slavnostna akademija se je vršila trikrat v nabito polni unionski dvorani, pač jasen dokaz navdušenja prebivalstva iz mesta in dežele za jugoslovansko deklaracijo, pa tudi jasno priznanje Glasbeni Matici za dovršeno izvedbo večerov.

Srbi, Hrvati in Slovenci smo bili na akademiji simbolično združeni tudi v petju, kajti mešani zbor Glasbene Matice je s pedantno natančnostjo prednašal srbske, hrvaške in slovenske narodne pesmi. Poslušalci so zlasti občudovali

Mokra njičev v osmi šopek po vse pravici. Odsevala je iz njega na eni strani pristna jugoslovanska melanholija (Što Morava mutno teče), na drugi strani zopet značilni jugoslovanski plesni ritem (Razgrana se grana in Skoč kolo), oboje odeto v moderno harmonizacijo in prepletenu s kontrapunktičnimi oblikami. Hrvaške narodne pesmi v harmonizaciji A. Andela smo čuli že večkrat, tako imenitno predavane kot topot — še nikoli. Ni čuda, da je zbor moral »Igra kolo« ponoviti. Med Hubadovimi slovenskimi ste ugajali posebno »Miška« in koroška »Gor čez jezero«.

Na začetku akademije je moški zbor prelepo zapel skladbo slavnega slovenskega nečaka Jakoba Gallusa (Petelina) (1550—1591), pozneje pa je v svečanostnem razpoloženju dovršeno prednašal ves zbor s spremljevanjem klavirja in harmonija Antona Dvořaka kantato »Slavnostni spev«. Vrli Matični člani so se za Krekov večer zlasti pridno in požrtvovalno pripravljali in so zato tudi dosegli izredno lep umetniški uspeh, nema-

lo po zaslugi gosp. koncertnega vodje Mateja Hubada. Pevski zbor je moral stati na vseh treh večerih nepretrgoma dve uri na odru, kar ni malenkost. Svest naj si pa bo, da je storil s svojim nastopom vse, kar je sploh bilo mogoče storiti, da dostojno proslavi spomin našega narodnega preroka in da navduši za njegovo idejo stotine in stotine Slovencev in Slovenk, ki so se prišli klanjat pokojnikovi mamoni.

Na prvem večeru je v vznešenih besedah slavil dr. Kreka vikar Smodej iz Celovca, na drugem je v pesniško navdahnjenem govoru očrta pisatelj Fr. S. Finžgar delovanje slavljence. Dvakrat je prof. Ivan Dornik precej slabo deklamiral Gregorčičeve »V pepelnici ni noči«, tretjič pa je vlogo deklamatorja prevzel pisatelj in predsednik pevskega zbora Glasbene Matice g. Andrej Rape. Deklamiral je imenitno in dobil glasno, dolgočrno odobravanje občinstva v zahvalo.

Z. P.